

ภาค 4

การสื่อสารทางสื่อมวลชน

หน่วยที่ 12

การสื่อสารทางสื่อมวลชน (1)

หัวเรื่อง

12.1 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชน

12.2 การสื่อสารด้วยสิ่งพิมพ์

12.3 การสื่อสารด้วยภาพยนตร์

มโนทัศน์

1. สื่อมวลชนเป็นการส่งสารจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลไปยังผู้รับที่มีจำนวนมาก และอยู่ต่างถิ่นต่างที่กันในเวลาเดียวกันหรือต่างเวลากัน

2. สื่อมวลชนครอบคลุมสิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม

3. การสื่อสารด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ครอบคลุมการสื่อสารทางหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ตำราและสิ่งตีพิมพ์ในรูปแบบอื่น ๆ

4. การสื่อสารด้วยภาพยนตร์เป็นการเสนอสารที่ให้ผู้ชมได้เห็นภาพเคลื่อนไหว และอาจมีเสียงควบคู่กันไป

วัตถุประสงค์

1. นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย บทบาทและประเภทของสื่อมวลชน ได้ถูกต้อง

2. นักศึกษาสามารถอธิบายระบบการพิมพ์และสิ่งพิมพ์ทั้ง 14 ประเภทได้ถูกต้อง

3. นักศึกษาสามารถอธิบายชนิดของภาพยนตร์และลักษณะเด่นของภาพยนตร์

ทั้ง 11 ประการได้อย่างถูกต้อง

สารกถา 12.1

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชน

ก. ความหมายของสื่อมวลชน

สื่อมวลชน หมายถึง สื่อที่ใช้ส่งสารจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลไปยังผู้รับที่มีจำนวนมากและอยู่ต่างถิ่นต่างที่กันในเวลาเดียวกันหรือต่างเวลากัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งสารซึ่งได้แก่ ข่าว ความรู้ ความคิดเห็น ความบันเทิง และแจ้งความ ฯลฯ ไปสู่มวลชนด้วยความรวดเร็ว เที่ยงตรง และประหยัด

ข. ประเภทของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันครอบคลุมสื่อ 6 ประเภท คือ (1) สิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร แบบเรียน ตำรา สารานุกรม และสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งสารไปให้ผู้่าน เช่น ใบปลิว ไปสเตอร์โฆษณา ฯลฯ (2) ภาพยนตร์รวมทั้งภาพยนตร์สารคดี ภาพยนตร์เรื่องและภาพยนตร์การศึกษาบางประเภท (3) วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อประเภทเสียงที่ส่งออกอากาศไปยังผู้รับทั้งระบบเอเอ็ม เอฟเอ็ม คลื่นสั้นและระบบเสียงตามสาย (4) วิทยุโทรทัศน์ เป็นสื่อทางภาพและเสียงที่แพร่ออกไปทั้งประเภทออกอากาศและส่งตามสาย นอกจากสื่อทั้ง 4 ประเภทแล้วบางแห่งยังจัด การละคร เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสื่อมวลชนด้วย เพราะสามารถแสดงให้คนชมได้จำนวนมากและสามารถร่อนเร่ไปแสดงต่างถิ่นต่างที่กันด้วย (5) สื่อการคมนาคม เนื่องจากปัจจุบันนี้เทคโนโลยีทางการสื่อสารเจริญก้าวหน้ามาก ขอบเขตของการสื่อสารขยายตัวออกไปจนสามารถแพร่ภาพและเสียง หรือส่งข้อความเป็นภาพและตัวพิมพ์ไปได้ทั่วโลกสื่อมวลชนจึงรวมโทรคมนาคม (Telecommunications) ซึ่งครอบคลุมกิจการดาวเทียมระบบโทรภาพและระบบโทรพิมพ์เข้าด้วย และ (6) สื่อวัสดุบันทึก ซึ่งได้แก่ เทปเสียงและวิดีโอ ซึ่งกลายเป็นสื่อมวลชน เพราะเทคโนโลยีการผลิตก้าวหน้าทำให้สามารถผลิตได้จำนวนมากและรวดเร็ว

ในบรรดาสื่อมวลชนทั้ง 6 ประเภทนี้ อิทธิพลของสื่อแต่ละอย่างที่มีต่อผู้รับแตกต่างกัน เช่น สื่อประเภทสิ่งพิมพ์จะมีอิทธิพลต่อผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง ส่วนสื่อประเภทวิทยุและโทรทัศน์จะมีอิทธิพลต่อผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับกลางซึ่งมีจำนวนมาก ส่วนภาพยนตร์บางเรื่องอาจมีอิทธิพลมากต่อผู้ชมที่เป็นหนุ่มสาวเป็นต้น

ค. บทบาทของสื่อมวลชน

บทบาทของสื่อมวลชนมี 5 ประการคือ (1) เพื่อบอกเล่า ได้แก่ การส่งข่าวคราวต่าง ๆ โดยไม่แทรกความคิดเห็นของผู้เขียน (2) เพื่อให้ความรู้และการศึกษา (3) เพื่อชี้ชวน หรือโน้มน้าวให้

เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย (4) เพื่อให้ความบันเทิง และ (5) เพื่อแจ้งความ ได้แก่ การโฆษณาต่าง ๆ

Educational

To Inform (เพื่อบอกเล่า)
To Educate (เพื่อให้ความรู้และการศึกษา)
To Persuade (เพื่อให้มนัาใจ)
To Entertain (เพื่อความบันเทิง)
To Advertise (เพื่อโฆษณาแจ้งความ)

Commercial

ภาพที่ 12.1 แสดงบทบาทของสื่อมวลชน หากเน้นหนักไปทางขวามือที่มุ่งการบอกเล่าและการศึกษาก็เป็นสื่อมวลชนเพื่อการศึกษา หากเน้นหนักทางซ้ายมือก็เป็นสื่อมวลชนเพื่อการค้าและบันเทิง

กิจกรรม 12.1

1. จงสรุปความหมายและประเภทสื่อมวลชน

2. จงอธิบายบทบาทสื่อมวลชนแต่ละประเภท

สารกถา 12.2

การสื่อสารทางสื่อสิ่งพิมพ์

1. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์

1.1 ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media) หมายถึง สื่อที่ตีพิมพ์ทุกรูปแบบที่บรรจุ เนื้อหาสาระ จะให้ความรู้ ความบันเทิงและข้อคิดอ่านทั่วไปที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตการประกอบการกิจการงาน

1.2 พัฒนาการระบบการพิมพ์ในต่างประเทศ

การพิมพ์มีวิวัฒนาการมาประมาณ 1500 ก่อนพุทธกาลตั้งแต่สมัยที่มนุษย์เริ่มรู้จัก เขียนลายลักษณ์และอักษรแทนคำพูดขึ้น อย่างไรก็ตาม ระบบการพิมพ์เพิ่งจะเริ่มเด่นชัดเมื่อ ประมาณ 2500 ปี มานี้เองโดยมีพัฒนาการ ตามพอสรุปได้ดังนี้

พ.ศ. 143 ชาวจีนคิดผ้าไหมได้ก็ใช้เขียนบนผ้าไหม

พ.ศ. 187 ในแถบเอเชียตอนกลางมีการแกะสลักลงบนแผ่นหินกระดูกสัตว์เพื่อ ใช้ประทับลงบนดินเหนียว บนซีผึ้ง อาจเป็นกำเนิดของแม่พิมพ์แบบตัวเรียง

พ.ศ. 648 คนจีนได้คิดวิธีทำกระดาษโดยใช้กระบวนการเคมีเข้าช่วยขึ้นมาได้ นับเป็นก้าวสำคัญที่ใช้ในการเขียนและการพิมพ์

พ.ศ. 718 คนจีนรู้จักแกะตำราไว้บนแผ่นหิน เอากระดาษไปทาบบนแผ่นหินแล้ว เอาถ่านหรือสีทา

พ.ศ. 943 จีนรู้จักใช้เขม่าไฟ (Lamp Black) มาทำเป็นหมึกดำก่อนจากนั้นอียิปต์ ได้รู้จักใช้ถ่านทำหมึกดำเป็นสี (Pigment) และใช้แบ่งเปียกจากพืชเป็นตัวยัด แต่จีนใช้เขม่าไฟ เป็นสีและใช้กาวเคี้ยวจากกระดูกสัตว์ หนังสัตว์ เขาสัตว์ ซึ่งจะได้หมึกคุณภาพดีมาก

พ.ศ. 993 จีนรู้จักเอาตราซึ่งแกะบนวัตถุต่าง ๆ เช่น ไม้ หิน มาจิ้มหมึกแล้ว ตีลงบนกระดาษคล้ายการประทับด้วยตราขางในปัจจุบัน

พ.ศ. 1118 การพิมพ์ด้วยบล็อกไม้ (Wood Block Printing) มีใช้ในจีนแล้ว ตอนแรก ๆ เป็นการพิมพ์พวกยันต์ต่าง ๆ

พ.ศ. 1193 พุทธศาสนาแพร่หลายในเมืองจีน พระสงฆ์คิดสร้างพระพิมพ์โดยการ พิมพ์ลงบนผ้า โดยวิธีแกะเงาภาพจากหิน (Stone Rubbing) บ้าง พิมพ์ด้วยบล็อกไม้บ้างและได้ คิดวิธีพิมพ์แบบฉลุ (Stencil) ขึ้น

พ.ศ. 1313 ญี่ปุ่นจัดพิมพ์งานพิมพ์ที่เก่าที่สุดโดยพระราชบัญชาของจักรพรรดิไซโตกุ

คือ “Dharant” ซึ่งพิมพ์บนกระดาษที่ทำจากปอ

พ.ศ. 1416 จีนออกหนังสือพิมพ์เล่มแรกที่ยังคงมีเหลืออยู่ในปัจจุบันคือ “วัชรสูตร” พิมพ์โดย หวาง เชียง (Wang Chien) มีลักษณะเป็นม้วน ยาว $17\frac{1}{2}$ ฟุต กว้าง $10\frac{1}{2}$ นิ้ว

พ.ศ. 1515 จีนได้พิมพ์พระไตรปิฎกเป็นภาษาจีน มีความยาวถึง 130,000 หน้า

พ.ศ. 1584-92 ชาวจีนชื่อ ไปเซ็ง (Pi Cheng) ได้คิดค้นวิธีพิมพ์โดยเรียงตัวพิมพ์เป็นตัว ๆ หรือที่เรียกว่า พิมพ์แบบแท่นเรียงเคลื่อนที่ (Movable Type Printing) โดยใช้ดินเหนียวแกะเป็นรูปตัวพิมพ์แล้วเผาไฟ

พ.ศ. 1933 เกาหลีได้หล่อตัวพิมพ์ด้วยโลหะทองเหลืองเป็นครั้งแรก

พ.ศ. 1965 ยุโรปได้เริ่มใช้การพิมพ์ด้วยบล็อกไม้

พ.ศ. 1993 โยฮันน์ กูเตนเบิร์ก (Johann Gutenberg) เริ่มพิมพ์โดยใช้ตัวเรียง (Movable type printing) จนได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการพิมพ์ในยุคปัจจุบัน

พ.ศ. 2038 อัลเบรคท์ ดูแร (Albrecht Durer) ช่างเขียนภาพชาวเยอรมันได้คิดวิธีพิมพ์จากบล็อกทองแดง โดยใช้ของแหลมขูดขีดให้เป็นรูปรอยบนแผ่นทองแดง และใช้พิมพ์แบบร่องลึก (Gravure) ขึ้น

พ.ศ. 2354 เฟรดริค เคอร์นิก (Friedrich Koenig) ชาวเยอรมัน ก็ได้ประดิษฐ์เครื่องพิมพ์แบบใช้ลูกกลิ้งขับเคลื่อนด้วยไอน้ำ แทนแรงกดโดยการขันสกรูของกูเตนเบิร์ก แทนพิมพ์จะแบน กระดาษจะพันอยู่กับลูกกลิ้ง แทนพิมพ์จะวิ่งผ่านลูกกลิ้งทำให้ลูกกลิ้งหมุนกระดาษลงมาทับกับตัวพิมพ์ได้พอดี วิธี

นี้ถ้าใช้ลูกกลิ้ง 2 อัน คือแทนพิมพ์วิ่งไป 1 อัน และแทนพิมพ์วิ่งกลับอีก 1 อัน ก็จะพิมพ์ได้ครั้งละ 2 แผ่นต่อการวิ่งของแทนพิมพ์ 1 รอบ ใน 1 ชั่วโมงจะพิมพ์ได้ถึง 1,100 แผ่น วิธีนี้ก็ได้รับการปรับปรุงเรื่อยมา และเป็นต้นแบบของการพิมพ์ของโรงพิมพ์เล็ก ๆ ในปัจจุบัน

ภาพที่ 12.3 ลิพิมพ์ประเภทต่าง ๆ

ต่อมาความต้องการสิ่งพิมพ์มีมากขึ้น การพิมพ์แบบใช้ลูกกลิ้งก็ได้รับการประยุกต์จนมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปมากมาย รวมทั้งการทำแท่นก็เปลี่ยนไป แต่ส่วนใหญ่แล้วก็มีรากฐานมาจากวิธีการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

พ.ศ. 2447 ไอรา วอชิงตัน รูเบล (Ira Washington Rubel) ชาวพิมพ์ชาวอเมริกา สังเกตเห็นว่าการป้อนกระดาษให้พิมพ์บนลูกกลิ้งหรือลูกโม่แรงกดบางครั้งลื่น บ่อน กระดาษไปหมึกพิมพ์จะติดบนลูกโม่แรงกด เมื่อป้อนกระดาษแผ่นถัดไปหมึกพิมพ์จะติดบนกระดาษหน้าหนึ่ง แต่หมึกบนลูกโม่จะติดบนกระดาษอีกหน้าหนึ่ง หมึกที่ติดบนลูกโม่แล้วมาติดกระดาษจะมีลักษณะสวยงามกว่าหมึกพิมพ์ที่ผ่านจากตัวพิมพ์ไปติดบนกระดาษโดยตรง จึงได้คิดวิธีพิมพ์ระบบออฟเซตขึ้นมา อย่างไรก็ตาม บางแหล่งอ้างว่า ได้มีการคิดระบบพิมพ์ออฟเซตแบบเยอรมันตั้งแต่ต้น พ.ศ. 2243 แล้ว

พ.ศ. 2450 ซามูเอล เชบเพ็ด (Samuel Edward Sheppard) ได้ค้นพบเกลือดีน เอกซ์ (Ally Isothiocyanate) มีคุณสมบัติไวแสงมาก เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างฟิล์มเพื่อถ่ายภาพ

1.3 พัฒนาการพิมพ์ในประเทศไทย

การพิมพ์ในประเทศไทย เริ่มขึ้นในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยคณะมิชชันนารีผู้เผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายแคทอลิก ได้นำเครื่องพิมพ์เข้ามาจัดตั้งโรงพิมพ์ขึ้น เพื่อพิมพ์พระคัมภีร์ไบเบิล โดยพิมพ์ภาษาไทยด้วยอักษรโรมัน แทนที่จะพิมพ์ด้วยอักษรไทยที่พ่อขุนรามคำแหงประดิษฐ์ขึ้น แต่หยุดชะงักเมื่อสิ้นรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และกลับฟื้นฟูกครั้งหนึ่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สิ่งพิมพ์ในประเทศไทยเป็นผลมาจากการประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ภาษาไทยได้และเป็น การเริ่มต้นสิ่งพิมพ์แบบใหม่ขึ้น คือ หนังสือพิมพ์ โดยหมอบีช แบลคเลย์ เป็นผู้ออกฉบับแรก เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2387 ชื่อ “บางกอกกรีตอร์คเตอร์” แม้จะไม่สมบูรณ์นัก แต่ก็ได้ให้ทั้งข่าวสารและความรู้พอสมควร หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ออกได้เพียงปีเดียวก็เลิกไปเพราะขาดทุน หนังสือพิมพ์ฉบับต่อมาได้แก่บางกอกกาลเลนเดอร์ ดำเนินการอยู่ในระหว่าง พ.ศ. 2390-2393 มีหมอบีชเป็นเจ้าของ

พ.ศ. 2401 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ออกหนังสือราชกิจจานุเบกษา นับเป็นการเริ่มแรกของการพิมพ์ของคนไทย

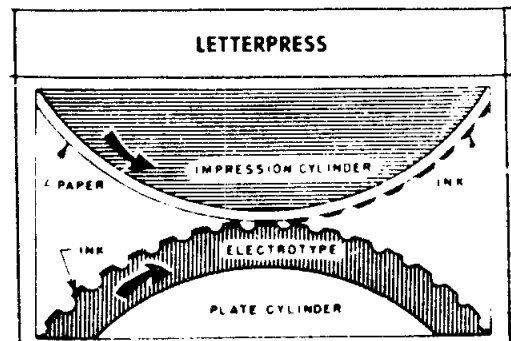
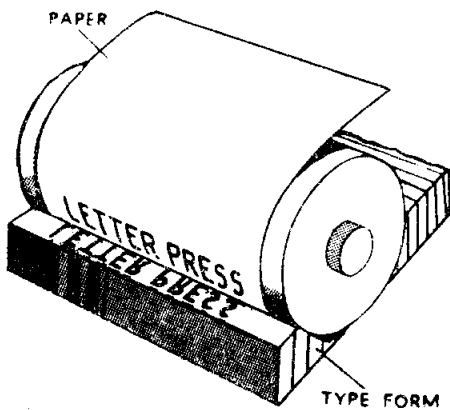
หนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่คนไทยดำเนินการเอง คือ “ครูโณวาท” พระองค์เจ้าเกษมสันต์-โสภาคย์ทรงเป็นบรรณาธิการ ในปี พ.ศ. 2417 ออกได้เพียงปีเดียวก็เลิกกิจการ

2. ระบบการพิมพ์

การพิมพ์ได้วิวัฒนาการมาเป็นเวลานานหลายพันปีมาแล้ว ในปัจจุบันมีระบบการพิมพ์อยู่ 5 ระบบคือ (1) การพิมพ์จากแม่พิมพ์นูน (Letter Press) (2) การพิมพ์จากแม่พิมพ์ร่องลึก (Rotogravure) (3) การพิมพ์จากแม่พิมพ์พื้นแบน (Offset Lithography) (4) การพิมพ์จากแม่พิมพ์ลายฉลุ (Silk Screen) และ (5) การพิมพ์ด้วยแสง

2.1 การพิมพ์จากแม่พิมพ์นูน มีลักษณะของผิวด้านหน้าของแม่พิมพ์เฉพาะส่วนบริเวณภาพหรืออักษรจะสูงกว่าส่วนที่ไม่ต้องการพิมพ์บริเวณส่วนที่สูงนี้เรียกว่าเป็นบริเวณที่สัมผัสกับหมึกพิมพ์ เรียกว่าหน้าสัมผัส อันทำให้เกิดภาพขึ้นบนกระดาษพิมพ์ การพิมพ์ระบบนี้ได้แก่ การพิมพ์แบบแท่นเรียง (Letter Press) การพิมพ์จากแม่พิมพ์บล็อก การพิมพ์จากแม่พิมพ์สกรีน การพิมพ์จากแม่พิมพ์แกะด้วยยาง การพิมพ์จากแม่พิมพ์แกะได้ด้วยไม้ เป็นต้น

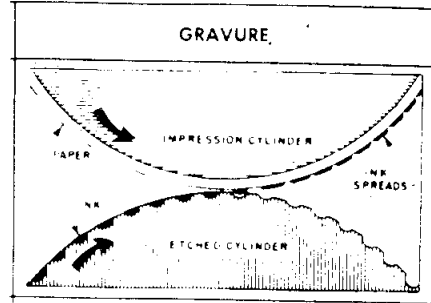
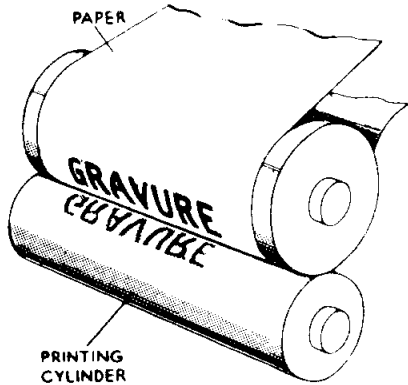
ลักษณะพิเศษนี้คือ เป็นการพิมพ์ที่ใช้แรงกดกระดาษลงบนแม่พิมพ์ ดังนั้นด้านหลังของกระดาษจะนูนตามรูปตัวอักษรหรือภาพที่พิมพ์ ซึ่งทำให้เราทราบว่าหนังสือเล่มนั้น ๆ พิมพ์ด้วยระบบพิมพ์แบบนี้หรือแบบอื่น การพิมพ์แบบแท่นเรียงนิยมใช้พิมพ์หนังสือที่ไม่ต้องการจำนวนมากนักเพราะแม่พิมพ์สึกเร็ว และแม่พิมพ์ถูกกว่าการพิมพ์ระบบอื่น ๆ วิวัฒนาการล่าสุดของการพิมพ์แบบแท่นเรียงได้แก่ เครื่องพิมพ์แบบโรตารีซึ่งมักมีลักษณะเป็นแม่พิมพ์ติดตั้งนอกของท่อทรงกระบอก

ภาพที่ 12.3 แท่นพิมพ์ตัวเรียง (ซ้าย) และลักษณะการรับหมึกของอักษรที่นูนขึ้น (ขวา)

2.2 การพิมพ์แบบแม่พิมพ์ร่องลึก (Rotogravure) แทนที่จะให้ตัวพิมพ์นูนขึ้นแบบแท่นพิมพ์

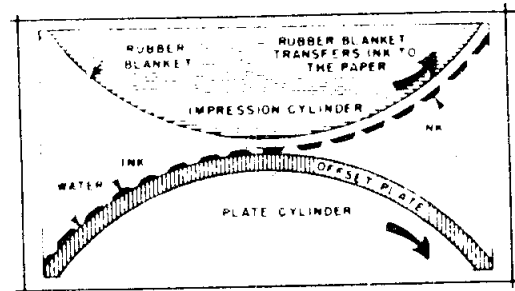
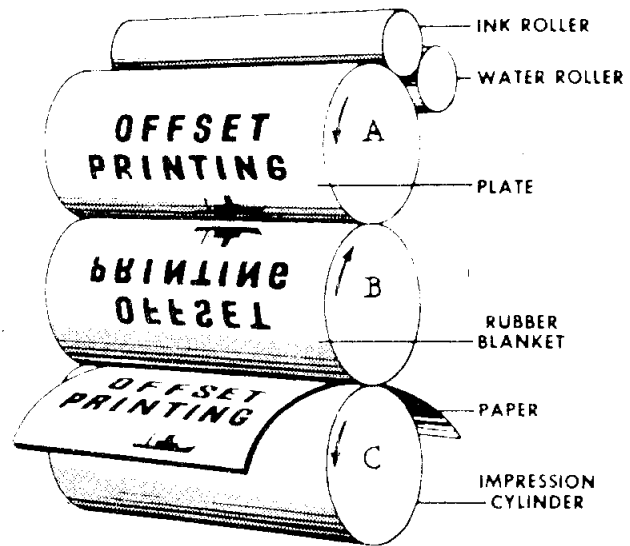
หมึกก็กลับตรงกันข้ามคือเป็นร่องลึกลงไป หมึกจะถูกใส่ลงไปในเรื่องและเมื่อกระดาษลงไปหมึกในเรื่องตัวพิมพ์จะถูกดูดซึมไปปรากฏอยู่บนกระดาษ วิธีการพิมพ์แบบนี้ทำค่อนข้างยาก แต่จะให้ผลงานที่นุ่มนวล สะอาดอ่อน และสวยงามกว่าแบบแม่พิมพ์หินมาก แต่ค่าใช้จ่ายสูง จึงใช้กับการพิมพ์เอกสารสำคัญ เช่น ธนบัตร พันธบัตร เป็นต้น

ภาพที่ 12.4 การพิมพ์แบบร่องลึก

2.3 การพิมพ์แบบแม่พิมพ์แบน (Offset Printing) การพิมพ์แบบนี้ได้นำการถ่ายภาพเข้ามาประยุกต์ใช้ โดยจะถ่ายภาพที่ต้องการจะพิมพ์ลงบนแผ่นอลูมิเนียม ซึ่งเรียกว่าแผ่นพิมพ์ (Plate) จากนั้นก็จะนำไปอาบน้ำยาทางเคมีที่จะบังคับให้สีใดสามารถติดอยู่ได้ตรงบริเวณที่เราต้องการให้ติด (ทำที่ละสีในกรณีของภาพสี) แล้วนำแผ่นพิมพ์มาติดกับแท่นพิมพ์ กลิ้งสีลงไป สีจะติดเฉพาะบางส่วนของภาพเท่านั้น แล้วก็ให้แผ่นพิมพ์ผ่านไปใต้ลูกกลิ้งลูกที่ 1 สีที่เกาะบนแผ่นพิมพ์จะหลุดติดลงบนลูกกลิ้งลูกที่ 1 นั้นเป็นจังหวะ จากนั้นก็ผ่านกระดาษไประหว่างลูกกลิ้งลูกที่ 1 กับลูกที่ 2 ลูกกลิ้งลูกที่ 2 ก็จะกดกระดาษให้แนบกับลูกกลิ้งลูกที่ 1 ขณะที่กระดาษวิ่งผ่านไป ดังนั้นสีจากลูกกลิ้งลูกที่ 1 ก็จะมาติดอยู่บนกระดาษด้วยวิธีนี้ภาพในแผ่นพิมพ์จึงสามารถเป็นภาพลักษณะปกติไม่ต้องกลับซ้าย-ขวา ดังเช่น 2 วิธีที่ได้กล่าวมาแล้วและภาพพิมพ์ที่ได้ก็จะคมชัดแจ่มสวยงาม และเป็นธรรมชาติ

2.4 การพิมพ์แบบแม่พิมพ์ลายฉลุ (Silk Screen) เป็นระบบที่จะกลิ้งหมึกผ่านไปยังบนแม่พิมพ์ที่ไม่ยอมให้สีผ่านได้นอกจากรอบบริเวณที่ฉลุไว้เท่านั้น หมึกที่กลิ้งผ่านแม่พิมพ์ชนิดนี้ก็จะผ่านรอยฉลุลงไปปรากฏอยู่บนกระดาษหรือวัสดุต่าง ๆ ที่ต้องการจะพิมพ์ได้ วิธีการนี้ทำได้ง่าย

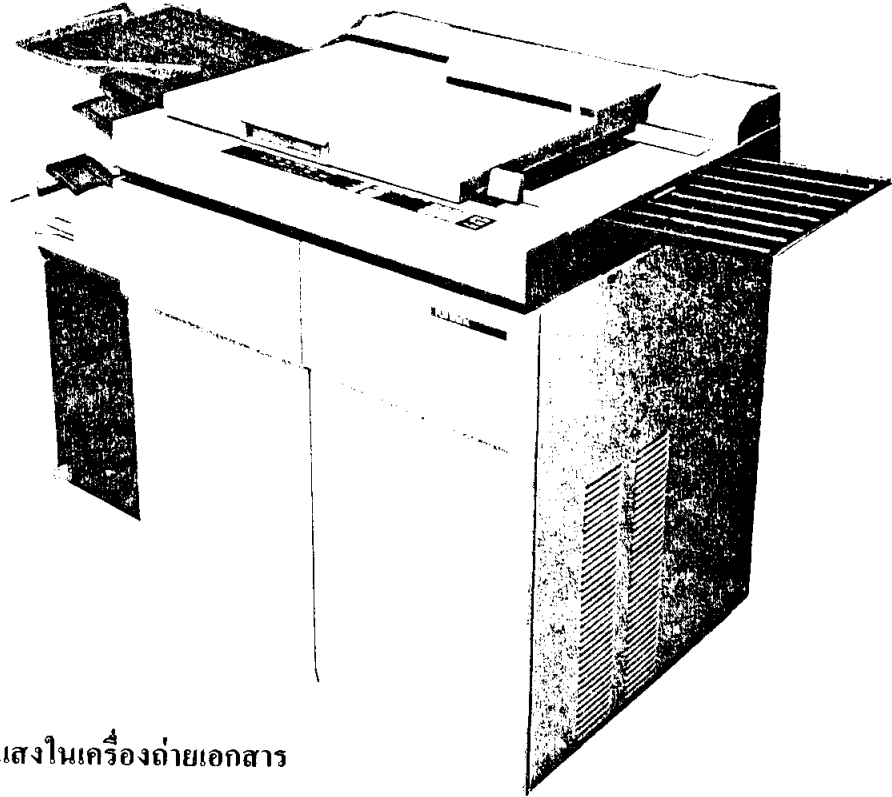

ภาพที่ 12.5 ระบบการพิมพ์ออฟเซต

และไม้สิ้นเปลือง แต่เหมาะสำหรับการพิมพ์จำนวนไม่มากนัก หรืองานพิมพ์เล็ก ๆ และอาจนำการถ่ายภาพ หรือการใช้แสงแผดเผากระดาษให้เป็นรูจุดเข้ามาประยุกต์ใช้ได้ด้วย เช่นในการทำ Silk Screen พิมพ์ผ้า หรือการปรุกระดาษไขเพื่อนำไปโรเนียว เป็นต้น

2.5 การพิมพ์แบบถ่ายภาพ (Photographic Printing) หมายถึง การใช้เครื่องมือบางอย่างถ่ายภาพจากต้นฉบับจริงหรือจากหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ลงบนกระดาษ หรือฟิล์ม ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกและรวดเร็ว เช่นการถ่ายเอกสาร และทำสิ่งพิมพ์ย่อส่วน เป็นต้น

ไม่ว่าจะเป็นการพิมพ์ในระบบใดก็ตาม ในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ก็ใช้พลังงานไฟฟ้าในการดำเนินงานทั้งสิ้น บางแห่งอาจจะใช้คนเป็นผู้ควบคุมขั้นตอนต่าง ๆ ของการพิมพ์ แต่บางแห่งก็อาจจะนำเอาการทำงานของคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการควบคุม วิธีการที่เอาคอมพิวเตอร์มาใช้นี้ได้เริ่มขึ้นใน พ.ศ. 2506 โดยเพียงแต่เตรียมเทปที่จะตั้งโปรแกรมการพิมพ์ไว้ จากนั้นเทปคอมพิวเตอร์ก็จะเป็นผู้ดำเนินการสั่งงานให้เครื่องพิมพ์ปฏิบัติงานไปจนจบขั้นตอนของการพิมพ์ด้วยความเร็วสูงและประหยัดค่าใช้จ่ายได้อย่างมาก

ภาพที่ 12.6

ระบบการพิมพ์ด้วยแสงในเครื่องถ่ายเอกสาร

3. ประเภทสิ่งพิมพ์

สิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการสื่อสารครอบคลุมสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เย็บรวมเป็นเล่มหรือเป็นแผ่น ทั้งที่พิมพ์โดยใช้แทนพิมพ์หรือเขียนด้วยมือ สิ่งพิมพ์จำแนกออกได้หลายประเภทคือ

1. หนังสือความรู้/สารคดี
2. แบบเรียน/ตำรา
3. วารสารคดี
4. แบบฝึกปฏิบัติ (Work Book)
5. หนังสืออ่านประกอบ (Supplementary)
6. พจนานุกรม (Dictionaries)
7. สารานุกรม (Encyclopedia)
8. หนังสือพิมพ์ (Newspaper)

- 9. วารสาร/นิตยสาร (Magazine)
- 10. รายงานการวิจัย หรือรวมบทความ
- 11. การ์ตูน
- 12. หนังสือภาพ/ภาพชุด
- 13. ชุดการสอน
- 14. ไมโครฟอร์ม

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทพอสังเขป

3.1 หนังสือความรู้/สารคดี

หมายถึง หนังสือที่มุ่งให้เนื้อหาสาระเป็นความรู้ทั่วไป โดยมีได้เจาะจงให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาระดับใด แต่สามารถจัดเป็นหมวดหมู่ได้อาทิ ปรัชญา ศาสนา การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม เกษตรกรรม เศรษฐกิจ การเมือง

หนังสือความรู้เขียนออกมาได้หลายแบบแต่พอสรุปเป็น 5 แบบ คือ

1. แบบสารคดี เป็นการเสนอเรื่องราวไปตามลำดับ อาจมีการแบ่งเป็นบทที่เหมือนตำราแต่ละบทอาจมีข้อบท หรือไม่มีก็ได้
2. แบบกึ่งนวนิยาย เป็นการเสนอเนื้อหาในรูปของเรื่องสั้นหรือเรื่องยาวโดยแทรกความรู้คติธรรมหรือข้อคิด ไว้ให้ตัวละครแสดงให้ผู้อ่านทราบ
3. แบบสัมภาษณ์/สนทนา เป็นการเสนอเนื้อหาในรูปของการสัมภาษณ์สนทนา ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป
4. แบบชีวประวัติ/บันทึกความทรงจำ เป็นการเล่าประสบการณ์ของผู้เขียนหรือเล่าเรื่องบุคคลสำคัญ เช่น บันทึกความทรงจำในอดีต
5. รวบรวมความคิดเห็น/บทความ มีผู้เขียนหลายคนเขียนต่างเรื่องกันหรืออาจจะเป็นผู้เขียนคนเดียว เขียนไว้ต่างวาระต่างโอกาสแล้วนำมารวบรวมเป็นเล่ม

หนังสือความรู้/สารคดี เป็นส่วนเสริมประสบการณ์ชีวิตของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านได้รับการศึกษาจากความรู้และประสบการณ์ของผู้เขียนด้วยการลงทุนน้อยทั้งเวลาและเงิน เพราะหนังสือบางเล่มกล่าวถึงเรื่องราวที่มีการแลกด้วยชีวิตและใช้เวลาสะสมประสบการณ์เป็นสิบ ๆ ปี

หนังสือความรู้/สารคดี มีข้อเสียอยู่บ้าง โดยที่เป็นประสบการณ์ส่วนตัวจากผู้เขียนความรู้และสาระบางอย่างอาจมีผิดพลาดหากผู้อ่านมิใช้วิจารณญาณแล้วอาจนำความรู้ที่ผิดพลาดไปใช้จนเกิดความเสียหายได้

3.2 แบบเรียน/ตำรา

เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้ตามหลักสูตรการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งสำหรับเมืองไทย คำว่า “แบบเรียน” หมายถึงตำราสำหรับนักเรียนระดับอนุบาลไปถึงมัธยมศึกษา ส่วน “ตำรา” หมายถึงแบบเรียนระดับอุดมศึกษา ซึ่งมักจะเรียกเต็มคำว่า “ตำราเรียน” นอกจากนี้คำว่า “ตำรา” ยังหมายถึงหนังสือความรู้เฉพาะอย่างเช่น ตำรากับข้าว ตำราหมอดู เป็นต้น ในที่นี้จะกล่าวถึงแบบเรียนและตำราที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเรียนการสอนจริง ๆ เท่านั้น

แบบเรียนและตำรา มีลักษณะการเขียนดังนี้

1. แบบเรียน ส่วนมากเขียนแบบบรรยายความตามลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก มักมีบทที่และมีข้อบท แบบเรียนสำหรับนักเรียนชั้นเล็ก ๆ มักใช้ภาษาง่ายใช้ภาพประกอบและออกแบบให้มีสีสันสวยงาม
2. ตำราเรียน สำหรับนักศึกษา เน้นเนื้อหาสาระตามระดับชั้นมีภาพประกอบน้อยกว่าแบบเรียน นิยมเขียนแบบบรรยายความตามลำดับเช่นเดียวกัน
3. ตำรา/แบบเรียนโปรแกรม เป็นนวัตกรรมการเขียนแบบเรียนหรือตำราแบ่งเนื้อหาเป็นตอนย่อย ๆ เรียกว่า “กรอบ” (Frame) แต่ละกรอบอาจมีคำถามให้ผู้อ่านลองตอบ และมีเฉลยไว้ในกรอบถัดไปผู้อ่านจึงสามารถเรียนไปที่ละขั้นตามความสนใจของตน

แบบเรียน/ตำรา มีคุณค่าหลายประการ อาทิ

1. เป็นสื่อการสอนที่ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ ตามความสนใจและความสามารถของแต่ละคน ไม่ต้องรอให้ครูบอกให้อ่านก็สามารถอ่านล่วงหน้าไปก่อนได้เสมอ
2. แนะนำโครงการเรียนให้นักเรียน นักศึกษา เพราะแบบเรียน/ตำรามักจะมีสารบัญชของเนื้อหา คำถามท้ายบท และกิจกรรมเสนอแนะไว้ให้
3. หากพิมพ์ด้วยกระดาษคุณภาพดีจะประหยัดเงินเพราะผู้เรียนสามารถใช้แล้วใช้อีกได้
4. กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนเพราะมีภาพแผนภูมิ แผนที่ และการ์ตูน ประกอบ
5. เป็นเครื่องแนะแนวทางและช่วยปรับปรุงการสอนสำหรับครู และช่วยให้ครูสามารถแก้ปัญหาการสอนมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น
6. ช่วยเป็นเครื่องทบทวนความรู้ตามหลักสูตรแก่ผู้เรียน

แบบเรียน/ตำรา มีข้อเสียอยู่บางประการกล่าวคือ

1. เนื่องจากมีความรู้และวิทยาการอยู่มาก ตำราและการเรียนบ้าง สร้างนิสัยให้ผู้นักเรียนอ่านเพื่อจำมากกว่าเพื่อใคร่ครวญ เพราะผู้เขียนมุ่งจะให้เนื้อหามากมาย
2. บางเล่มมีเนื้อหาไม่ถูกต้องหรือรวบรัดเกินไปอาจทำให้ผู้นักเรียนได้รับความรู้ผิด ๆ หรือไม่แจ่มแจ้ง
3. ครูยึดแบบเรียนเป็นที่พึ่งมากเกินไป จนตัดโอกาสนักเรียนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ
4. แบบเรียน/ตำราล้าสมัยในเรื่องเนื้อหาได้เร็วมาก หากต้องการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยก็ต้องใช้เวลาและงบประมาณ
5. เนื้อหาเป็นสื่อทางสายตาหากผู้เขียนใช้ภาษาไม่ชัดเจน ก็อาจทำให้นักเรียนตีความหมายผิด

เพื่อให้การใช้แบบเรียนและตำราเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจึงควรเลือกแบบเรียน/ตำราที่จะนำมาใช้ โดยคำนึงถึง (1) ความเหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน (2) ความเที่ยงตรงและทันสมัยของเนื้อหาและประสบการณ์ (3) ความเหมาะสมของเนื้อหา กับปรัชญาของสถาบัน (4) ความชัดเจนของภาษาและหน้าอ่าน (5) ความพอดีในการใช้รูปภาพ แผนภูมิ ฯลฯ และ (6) ความเหมาะสมของกิจกรรมเสนอแนะและการประเมินผล

3.3 หนังสือวรรณคดี

หนังสือที่จัดไว้เป็นวรรณคดี หมายถึง หนังสือประเภทความเรียงร้อยแก้วหรือร้อยกรองที่มีลีลาการประพันธ์ดีเด่นควรเป็นแบบอย่างสำหรับงานการประพันธ์ของนักเรียนรุ่นหลัง อาจเป็นเรื่องที่เขียนขึ้นเป็นสารคดีความรู้และเพื่อความบันเทิงก็ได้

หนังสือวรรณคดีมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาซึ่งระบบโรงเรียนในทุกประเภทจะต้องวางโปรแกรมให้เยาวชนได้ศึกษาวรรณกรรมของบรรพบุรุษเพื่อเป็นแรงจรรโลงใจให้มีกวีและนักประพันธ์รุ่นใหม่เกิดขึ้น

3.4 แบบฝึกปฏิบัติ

“แบบฝึกปฏิบัติ” หรือ “Workbook” เป็นส่วนที่ผู้เรียนใช้ควบคู่ไปกับแบบเรียน ตำรา หรือชุดการสอน บางทีเรียกว่า สมุดงานหรือแบบปฏิบัติการ แบบฝึกปฏิบัติประกอบด้วยส่วนสำคัญ ส่วนหนึ่งคือ (1) แผนการเรียนการสอน ซึ่งกำหนดมโนทัศน์ วัตถุประสงค์ของหน่วยต่าง ๆ ที่ผู้เรียนจะต้องเรียน (2) เนื้อที่บันทึกเนื้อหาสาระจากแบบเรียนหรือฟังคำบรรยายของ

ผู้สอน (3) ส่วนที่ใช้บันทึกผลการอภิปราย (4) ทำกิจกรรม (5) ส่วนที่เป็นแบบฝึกหัด (พร้อมทั้งเฉลย) และ (6) การประเมินผลก่อนและหลังเรียน

แบบฝึกปฏิบัติช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดีขึ้นเพราะได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนด้วยตนเอง เป็นตัวแนะแนวทางให้ผู้เรียนก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง จึงมีแนวโน้มว่าวิชาการต่าง ๆ ที่สอนอยู่ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยจะต้องจำแนกแบบฝึกปฏิบัติให้นักเรียน นักศึกษาในแทบทุกวิชา

3.5 หนังสืออ่านประกอบ

หนังสืออ่านประกอบ เป็นหนังสือที่ครู/อาจารย์มอบหมายให้นักเรียนนักศึกษาอ่านประกอบแบบเรียนหรือตำราเรียน ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบเหมือนกับแบบเรียนหรือตำราที่กล่าวมาแล้วแต่ผู้สอนเห็นว่าเนื้อหาสาระยังไม่เหมาะที่จะใช้เป็นแบบเรียนตำรา หรือเนื้อหาสาระบริบูรณ์แต่มีแบบเรียนหรือตำราอื่นที่เหมาะสมกว่า อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มเดียวกันอาจเป็นตำราสำหรับสถาบันการศึกษาหนึ่งและอาจเป็นหนังสืออ่านประกอบสำหรับอีกสถาบันหนึ่งได้แสดงว่าหนังสือที่ได้รับเลือกให้เป็นตำราหรือเป็นหนังสืออ่านประกอบนั้น อาจเป็นเครื่องแสดงถึงความคิดพร้อมหรือความสมบูรณ์ของเนื้อหาแต่ประการใด

หนังสืออ่านประกอบมีคุณค่าในการเสริมขอบข่ายประสบการณ์ของผู้อ่านให้กว้างขวาง ได้แก่งคิดเพิ่มเติมทำให้เป็นผู้มีความคิดกว้างไกลไม่ยึดมั่นอยู่กับแนวใดแนวหนึ่งตลอดเวลา

นอกจากเลือกแบบเรียนตำรามาเป็นหนังสืออ่านประกอบแล้วครูอาจารย์บางคนมอบหมายให้นักเรียน นักศึกษาอ่านหนังสือความคิดประเภทแรก ที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะในการสอนวิชาสาขาสังคมศาสตร์ เช่น ประวัติศาสตร์ ปรัชญา การเมือง ฯลฯ

หนังสืออ่านประกอบเหมาะสำหรับวิธีการสอนที่ให้นักเรียนไปค้นคว้าด้วยตนเอง อาทิ การสอนแบบโครงการ การสอนแบบศูนย์การเรียน การสอนแบบหน่วย ฯลฯ การให้หนังสืออ่านประกอบ ฝึกให้นักเรียน (1) ได้รู้จักวิธีใช้ห้องสมุดโรงเรียน (2) รู้จักอ่านหนังสือของคุณพ่อคุณแม่ที่บ้านเพื่อค้นคว้าเนื้อหาเขียนประกอบรายงาน (3) รู้จักวิจารณ์หนังสือประเภทต่าง ๆ (4) รู้จักอ่านแบบจับความละเอียดและอ่านคร่าว ๆ และ (5) รู้จักแลกเปลี่ยนสาระจากการอ่านให้เพื่อนร่วมชั้นฟังเป็นการฝึกแสดงออกทางด้านความคิดเห็น

3.6 พจนานุกรม/พทานุกรม/สารานุกรม

พจนานุกรม (พจน + อณุกรม) หมายถึง หนังสือที่อธิบายความหมายของคำที่เรียง

ลำดับพยัญชนะจาก ก. ถึง ฮ. แต่ละพยัญชนะก็เรียงตามสระจากแรกไปถึงสระผลสมมุ่งให้ผู้
ใช้ทราบความหมายของศัพท์ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ปทานุกรม (ปท+อนุกรม) หมายถึง หนังสือที่รวมเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ไว้
เป็นบทหรือหมวดหมู่อาจเรียงลำดับตามอักษรส่วนมากมักมีมากกว่าหนึ่งเล่ม

สารานุกรม (สาร+อนุกรม) หมายถึง หนังสือที่รวบรวมเรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ
ตามมโนทัศน์ (Concept) ที่เกิดขึ้นในโลก โดยเรียงลำดับมโนทัศน์ตามตัวอักษร บางมโนทัศน์อาจ
มีคำอธิบายสั้น ๆ เหมือนพจนานุกรม บางมโนทัศน์อาจมีคำอธิบาย 4-5 หน้าแล้วแต่เนื้อหา
สารานุกรมตรงกับภาษาอังกฤษว่า (Encyclopedia) คือเป็นแหล่งวิทยาการประเภทสิ่งพิมพ์ที่
มีค่าและราคาแพงที่สุดในบรรดาหนังสือทุกประเภท สารานุกรมแต่ละชุดจะมีหลายเล่มบรรจุ
เนื้อหาละเอียดมากขึ้นแตกต่างกันแล้วแต่ระดับผู้อ่านที่ผู้ผลิตมุ่งจะให้ เป็นลูกค้าหากผู้อ่านเป็นระดับ
นักเรียน สารานุกรมจะใช้คำง่ายมีภาพประกอบมาก การใช้สารานุกรมที่ถูกวิธีทำให้นักเรียน
ได้แหล่งความรู้ที่เชื่อถือได้ แต่มิใช่การไปลอกเนื้อหาในพจนานุกรมมาทั้งหมด

3.7 หนังสือพิมพ์

คำว่า “หนังสือพิมพ์” ในภาษาไทยน่าจะใช้ “หนังสือข่าว” จึงจะตรงกับคำว่า
“Newspaper” มากกว่า เพราะหนังสือทุกอย่างก็นิยมพิมพ์กันทั้งนั้น “หนังสือพิมพ์” หมายถึง
หนังสือที่มีจุดมุ่งหมาย 5 ประการ คือ (1) ให้ทราบความเป็นไปด้วยการเสนอข่าว (2) ให้การ
ศึกษาด้วยการเสนอบทความสารคดีความรู้ ฯลฯ (3) ชี้นำให้คล้อยตามด้วยการเสนอบท
บรรณาธิการการวิเคราะห์ข่าว แสดงความคิดเห็น ฯลฯ (4) ให้ความบันเทิงด้วยการเสนอเรื่อง
สั้น เรื่องยาว การ์ตูน วิจารณ์ศิลปวัฒนธรรม และ (5) ให้แจ้งความด้วยการรับโฆษณา นอกจาก
เสนอสาระ 5 ประเภทแล้วหนังสือพิมพ์ยังมีกำหนดออกแน่นอนเป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือ
รายปักษ์ แต่สิ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์แตกต่างจากนิตยสารคือ หนังสือไม่มีปก นิยมพิมพ์ 2
ขนาด คือ มาตรฐาน เช่น สยามรัฐ ฯลฯ และขนาดกึ่ง (Tabloid) เช่น Bangkok World เป็นต้น

3.9 รายงานวิจัย สัมมนา

รายงานการวิจัยเป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอผลงานวิจัยเฉพาะเรื่องหรือรวบรวมผลงานวิจัย
เฉพาะสาขา เรียกว่า ‘Monograph’ ซึ่งถือว่า มีส่วนสำคัญต่อการศึกษาโดยตรงเพราะครูอาจารย์
นักเรียนนักศึกษาสามารถศึกษาหาความรู้และค้นคว้าเพิ่มเติมได้

ส่วนรายงานการสัมมนาหรือการประชุมทางวิชาการ เป็นผลรวบรวมการบรรยาย
ของวิทยาการและผลการอภิปรายของกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ตามหัวเรื่องที่ตั้งไว้สำหรับการ

สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการเอกสารประเภทนี้หากมีการวางแผนล่วงหน้าก็สามารถเรียงพิมพ์ได้เป็นเล่มสวยงามหากไม่มีการวางแผนก็ทำได้แค่โรเนียว ใส่แฟ้มทะยอยแจกให้แก่สมาชิกที่เข้าสัมมนา อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นเล่มเรียบร้อยหรือทะยอยเป็นแผ่นคำสอนก็ถือว่าเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีคุณค่าทางวิชาการเท่าเทียมกันเพียงแต่ความคงทนต่างกันและความสะดวกในการอ้างอิงไม่เหมือนกันเท่านั้น

3.10 ชุดการสอนในรูปสิ่งพิมพ์

ชุดการสอนเป็นการนำสื่อประสมประเภทต่าง ๆ มาบูรณาการไว้เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์แก่ผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สื่อที่นำมาใช้จึงมีทั้งสิ่งพิมพ์และสื่อที่เป็นโสตทัศนวัสดุอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งพิมพ์มีบทบาทสูงมากเนื่องจากจัดทำได้ง่ายและประหยัดกว่าสื่อประเภทอื่น ชุดการสอนมี 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (1) ชุดการสอนประกอบการบรรยาย (2) ชุดการสอนสำหรับกลุ่มกิจกรรม (3) ชุดการสอนรายบุคคล และ (4) ชุดการสอนเฉพาะกิจ เช่น ชุดการสอนทางโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ ชุดการสอนสำหรับผู้ปกครอง เป็นต้น

3.11 ไมโครฟอร์ม

ไมโครฟอร์ม (Microform) เป็นระบบการเก็บข้อมูลที่เป็นสิ่งพิมพ์ไว้ในรูปแบบที่มีขนาดเล็กและง่ายต่อการเก็บการใช้ ที่นิยมกันอยู่ในปัจจุบันมี 4 ประเภท คือ (1) ไมโครฟิล์ม (2) ไมโครฟิช (3) ไมโครคาร์ด และ (4) ไมโครสตริป

1. ไมโครฟิล์ม (Microfilm) เป็นระบบการถ่ายเอกสาร หนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์ วารสาร ฯลฯ ลงบนฟิล์มขนาด 16 มม. หรือ 35 มม. โดยถ่ายภาพหนังสือทีละหน้า (หากขนาดของหน้าใหญ่มาก) หรือทีละ 2 หน้า หากมีขนาดเล็ก ปกติหนังสือพิมพ์จะถ่ายลงไมโครฟิล์มขนาด 35 มม. เมื่อล้างแล้วจะเก็บไว้ตามหมวดหมู่ นักเรียน นักศึกษา ก็สามารถมาขอยืมไปอ่านโดยใช้เครื่องอ่านไมโครฟิล์มที่เตรียมไว้เครื่องอ่านบางชนิดสามารถทำสำเนาโดยระบบถ่ายเอกสารให้ผู้ที่ต้องการได้ด้วย

2. ไมโครฟิช (Microfiche) คำว่า “Microfiche” เป็นภาษาฝรั่งเศสแปลว่า “บัตรดัชนีขนาดเล็ก” ภายหลังจากนำมาใช้แทนแผ่นฟิล์มขนาด 4” x 6” ซึ่งบรรจุกรอบอนุภาพจำนวนมาก (60-100 กรอบ) กรอบเหล่านี้จะบรรจุเนื้อหาของหนังสือ ตำราและสิ่งพิมพ์อื่น กรอบและหน้าเหมือนไมโครฟิล์มเวลาอ่านก็ใช้เครื่องอ่านไมโครฟิช ซึ่งจะขยายกรอบขนาดเล็กให้ใหญ่ขึ้นเพื่อจะได้อ่านง่าย นอกจากนี้ยังสามารถอัดสำเนาออกมาในกระดาษขนาด $8\frac{1}{2} \times 11\frac{1}{2}$ ” ได้อีกด้วย

ระบบนี้ประหยัดเนื้อที่และยังช่วยให้ผู้อ่าน ได้มีโอกาสอ่านหนังสือบางชนิดที่หาไม่ได้ในท้องตลาดอีกด้วย ไมโครฟิชราคาถูกขนาดพอดีที่จะจัดส่งทางไปรษณีย์ได้ด้วย โครงการจัดทำไมโครฟิชที่มีชื่อคือ อีริค "ERIC" (ย่อมาจาก Educational Resources Information Center) ในสหรัฐอเมริกา เครื่องอ่านไมโครฟิชก็มีขนาดเล็ก เคลื่อนย้ายง่ายกว่าเครื่องอ่านไมโครฟิล์มและเป็นที่ยอมรับแพร่หลายแล้วในปัจจุบัน

3. ไมโครการ์ด (Microcard) มีลักษณะเหมือน ไมโครฟิช เพียงแต่บรรจุแผ่นละ 1 ภาพ เท่านั้น

4. ไมโครสตริป (Microstrip) บรรจุบนแถบฟิล์มที่มี 6 ภาพและมี "แจ็กเกต" บรรจุฟิล์มเพื่อสะดวกต่อการใช้

กิจกรรม 12.2

1. จงอธิบายระบบการพิมพ์ทั้ง 4 ประเภท

2. จงอธิบายสิ่งพิมพ์ทั้ง 14 ประเภท พอสังเขป

สารกถา 12.3

การสื่อสารด้วยภาพยนตร์

1. ความหมายของภาพยนตร์

ภาพยนตร์ หมายถึง ภาพชุดที่เรียงติดต่อกันบนฟิล์มขนาดยาวที่ถ่ายด้วยกล้องถ่ายภาพยนตร์ เมื่อฉายด้วยเครื่องฉายภาพยนตร์ไปที่จอ จะมองเห็นเงาของภาพปรากฏบนจอเคลื่อนไหวติดต่อกันได้เหมือนของจริงตามธรรมชาติ

ที่ขอบฟิล์มภาพยนตร์มีช่องสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ เรียกว่า รูหนามเตย เรียงติดต่อกันเพื่อให้หนามเตยที่เครื่องฉายเกาะเกี่ยวให้ฟิล์มเคลื่อนที่ไปโดยเร็วขณะที่ฟิล์มเคลื่อนที่ภาพชุดที่ถ่ายติดต่อกันไว้เป็นภาพนิ่งก็จะไปปรากฏบนจอติดต่อกันอย่างรวดเร็วจนดูเหมือนภาพนิ่งมากมายนั้นเคลื่อนไหวตลอดเวลา นักศึกษาได้เรียนเรื่องเครื่องฉายภาพยนตร์มาโดยละเอียดแล้วในหน่วยที่ 12

2. ความสำคัญของภาพยนตร์

แม้สื่อมวลชนมีด้วยกันมากมายหลายชนิด และหลายวิธีการที่จะเข้าถึงมวลชนได้ในหลายรูปแบบ เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ แต่ภาพยนตร์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลเหนือมวลชนเป็นอย่างมากประเภทหนึ่ง เพราะสามารถเข้าถึงมวลชนได้กว้างขวางและชัดเจนทั้งด้วยภาพเคลื่อนไหว และเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพยนตร์เป็นสื่อมวลชนที่ผู้ไม่รู้หนังสือก็สามารถดูแล้วเข้าใจ ให้ความบันเทิงได้ดีที่สุด และมีคุณค่าในการช่วยเพิ่มพูนความสนใจของผู้เรียน ช่วยให้อาจารย์ที่เรียนได้นานและประหยัดเวลาในการเรียนอีกด้วย ดังคำกล่าวของท่าน ดไวท์ ดี ไอเซนเฮาว์ ประธานาธิบดีคนที่ 34 ของสหรัฐอเมริกาที่ว่า “...ภาพยนตร์เป็นเครื่องมืออันทรงอำนาจของการสื่อสารและของการศึกษา”

ภาพยนตร์เป็นสื่อในการสื่อสารที่มีบทบาทและทำความเข้าใจมาสู่ประชาชนได้ดีมากประเภทหนึ่ง การใช้สื่อด้วยภาพใด ๆ เป็นสื่อขั้นพื้นฐาน ถ้าภาพนั้นเคลื่อนไหวได้ และมีเสียงให้ได้ยินได้ด้วยก็จะทำให้ผู้รับสารคือผู้ชมเข้าใจและสนใจมากยิ่งขึ้น

ในระยะแรกภาพยนตร์เป็นเพียงภาพเคลื่อนไหวแต่ยังไม่มีเสียง ผู้ชมจะทราบความหมายได้จากท่าทางและอิริยาบถที่เคลื่อนไหว และตีความหมายไปตามประสบการณ์ของผู้ชม อาจถูกบ้างผิดบ้าง แต่เมื่อภาพยนตร์ได้พัฒนามาถึงขั้นที่มีเสียงผู้ชมจะเข้าใจสาระที่ถ่ายทอดได้ครบถ้วน และตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้ผลิตสื่อภาพยนตร์นั้น

ภาพยนตร์มิได้ให้แต่ความบันเทิงเท่านั้น ในทางการศึกษา ภาพยนตร์ได้มีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะภาพยนตร์มีข้อจูงใจให้นำมาใช้ได้มาก

3. วิวัฒนาการของภาพยนตร์

มนุษย์ได้พยายามสร้างภาพเคลื่อนไหวมานานในประวัติศาสตร์ เริ่มจากการเล่นเงามือบนผนังถ้าให้เป็นรูปสุนัข ฯลฯ ทางเอเชียก็มีการเล่นหนังตลก ส่วนจุดเริ่มต้นของภาพยนตร์จริง ๆ มาจากคิดทำตะเกียงโປ๊ะ (Lantern) ในศตวรรษที่ 17 และการฉายสไลด์จากตะเกียงโປ๊ะในศตวรรษที่ 19 ในตอนต้น ๆ ภาพยนตร์มีพัฒนาการดังนี้

ค.ศ. 1824 ธันวาคม พี เอ็ม โรเจท. นักคณิตศาสตร์ชาวอังกฤษได้แสดงให้เห็นหลักการภาพเคลื่อนไหวโดยให้ภาพลวงตาจากการใช้แสง จนมีการผลิตเป็นของเล่นเด็กออกมาจำนวนมาก

ค.ศ. 1826 เจ เอ ปารีส แพทย์ชาวอังกฤษได้ผลิตแผ่นภาพหมุนที่ขึงด้วยเชือก 2 เส้น ดึงซ้ายขวา แล้วปั่นให้หมุน เรียกว่า “Thaumatrope”

ค.ศ. 1829 เจ เอ พลาโต (J.A. Plateau) นักวิทยาศาสตร์ชาวเบลเยียม ได้ปรับปรุงหลักการของปารีส โดยได้ประกาศทฤษฎีแสงกับการเคลื่อนไหวภาพและสร้างเครื่องทำภาพเคลื่อนไหว เรียกว่า “Phenakistiscope” ใน ค.ศ. 1832 เป็นกระดาษแผ่นกลมรอบ ๆ เจาะเป็นรูหลายรูเมื่อถือไว้ด้านหลังภาพชุดเวลาหมุนแผ่นวงกลมรูทั้งหลายจะดูเป็นรูเดียวภาพภายในเกิดการเคลื่อนไหวขึ้น ภายหลังจากนักคณิตศาสตร์ชาวอังกฤษ ชื่อ ฮอร์เนอร์ (W.G.Horner) ได้ดัดแปลงหลักการนี้ และสร้างเครื่องมือฉายภาพขึ้นแต่แทนที่จะทำเป็นแผ่นวงกลม ฮอร์เนอร์ทำเป็นทรงกระบอกเจาะเป็นช่อง ๆ ต่อมา มอเตลี (Moteni) ชาวฝรั่งเศสได้สร้างเครื่องฉายโดยยึดหลักนี้ขึ้นแต่ภาพที่ได้มัวชัวไม่ชัด

ภาพยนตร์ได้เริ่มต้นมาจากการใช้ภาพนิ่งหลาย ๆ ภาพมาเรียงต่อกัน ทำให้เรามองเห็นภาพเคลื่อนไหวได้

ใน ค.ศ. 1867 เอ็ดเวิร์ดไมบริดจ์ (Edward Meybridge) ชาวอเมริกันได้นำกล้องถ่ายภาพมาถ่ายม้าซึ่งกำลังวิ่งเป็นจำนวน 24 ภาพ เพื่อพิสูจน์ว่าขาของม้าทั้ง 4 ขา จะลอยขึ้นจากพื้นดินในเวลาวิ่งตามคำพูดของอีแลนด สแตนฟอร์ด (Leland Stanford) ผู้ว่าราชการรัฐแคลิฟอร์เนีย ซึ่งผลการพิสูจน์เป็นจริง ภายหลังจากไมบริดจ์ได้นำเอาภาพมาเรียงต่อเป็นวงกลมแล้วหมุนดูปรากฏว่าภาพเคลื่อนไหวได้ เขาจึงนำมาฉายบนจอและเรียกเครื่องฉายนี้ว่า “ซูเปรกซิสโคป” (Zoopraxiscope)

ค.ศ. 1869 ฟีน้องไฮยัตต์ (Hyatt) แห่งนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกาได้ใช้เซลลูโลยด์ประดิษฐ์ฟิล์มถ่ายภาพยนตร์ขึ้น และเริ่มนิยมใช้ฟิล์มเซลลูโลยด์อย่างแพร่หลาย

ค.ศ. 1879 จอร์จ อีสต์แมน (George Eastman) แห่งสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งบริษัทอีสต์แมนโกดัก ได้ผลิตฟิล์มให้ไม่ติดไฟง่ายเหมือนฟิล์มรุ่นแรก

ค.ศ. 1881 โทมัส เอ. เอดิสัน (Thomas A. Edison) นักค้นคว้าและนักประดิษฐ์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งสหรัฐอเมริกา ได้นำกล้องถ่ายภาพยนตร์ชื่อ คีเนโตกราฟ (Kinetograph) และเครื่องฉายภาพยนตร์ชื่อ คีเนโตสโคป (Kinetoscope) ซึ่งเป็นเครื่องฉายแบบตั้งมองดูได้ที่ละคน และฉายได้ครั้งละยาว 5 ฟุต นับว่าเป็นต้นกำเนิดของเครื่องฉายภาพยนตร์เครื่องแรกของโลก

ค.ศ. 1895 หลุยส์ ลูมิแอร์ (Louis Lumier) ชาวฝรั่งเศสได้คิดเครื่องฉายที่ดีกว่าและกระทัดรัดกว่าชื่อว่า ซีเนมาโตกราฟ (Cinematographe) ในปีเดียวกัน ฌอมัส อาร์เมต (Thomas Armat) ชาวอเมริกันได้พบหลักการฉายภาพยนตร์แบบปัจจุบันเรียกว่า วิต้าสโคป

ค.ศ. 1896 โรเบิร์ต ดับบลิว พอล (Robert W. Paul) ได้สร้างเครื่องฉายภาพยนตร์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์

อย่างไรก็ตามในระยะแรกการฉายภาพยนตร์เป็นการฉายในห้องเล็ก ๆ ให้คนกลุ่มเล็ก ๆ ดูวิวัฒนาการของภาพยนตร์เป็นเช่นนี้อยู่เกือบ 30 ปี ซึ่งแต่ละเรื่องเป็นภาพยนตร์เรื่องสั้น ๆ

ค.ศ. 1904 เอ็ดเวิร์ด เอส. ปอร์เตอร์ (Edwin S. Porter) ได้ทดลองสร้างภาพยนตร์เป็นเรื่องขนาดยาวชื่อ “The Great Train Robbery” ขึ้นสำเร็จ

ค.ศ. 1906 จอห์น พี. แจร์วิส (John P. Jarris) เจ้าของโรงละครในเมืองพิตสเบิร์ก สหรัฐ ได้นำเอาภาพยนตร์ขนาดยาวฉายให้คนดูในโรงละคร โดยเก็บเงินคนละห้าเซ็นต์เรียกว่า “Nickelodeon” หรือ “โรงหนังห้าเซ็นต์”

ภาพยนตร์ในขณะนั้นแพร่หลายในอเมริกามากกว่ายุโรป การสร้างภาพยนตร์ในอเมริกาจึงมีขึ้นมากโดยเฉพาะทางแคลิฟอร์เนียทางฝั่งตะวันตกของสหรัฐอเมริกาโดยมี ฮอลลีวูด เป็นศูนย์กลางของการสร้างภาพยนตร์ตั้งแต่นั้นมา ทั้งนี้เพราะแคลิฟอร์เนียมีอากาศแจ่มใสเหมาะในการถ่ายทำภาพยนตร์มาก

ค.ศ. 1914 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้น บริษัทสร้างภาพยนตร์ของยุโรปต้องยุติการสร้างไประยะหนึ่ง ทำให้ภาพยนตร์อเมริกาได้รับความนิยมและแพร่หลายในยุโรปจนถึงปัจจุบัน

ค.ศ. 1924 ได้เกิดภาพยนตร์เสียงขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งสร้างความเปลี่ยนแปลงโดยทั่วไปของวงการภาพยนตร์ นับตั้งแต่การถ่ายทำ โรงภาพยนตร์ตลอดจนดารานักแสดง

4. ภาพยนตร์ในประเทศไทย

ญี่ปุ่นเป็นชาติแรกที่น่าภาพยนตร์เข้ามาฉายในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2447 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นภาพยนตร์สงครามระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซีย อีก 1 ปีถัดมา ได้มีการสร้างภาพยนตร์ขึ้นชื่อ “โรงหนังปีระกา” ฉายภาพยนตร์ได้เพียงเรื่องเดียว

ก็เกิดเพลิงไหม้เล็กลุ่มกิจการไป หลังจากนั้นได้มีพ่อค้ากลุ่มหนึ่งร่วมทุนกันสร้างโรงภาพยนตร์ ขึ้นใหม่แล้วตั้งภาพยนตร์อเมริกันมาฉาย

ล่วงมาถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ในปี พ.ศ. 2459 ได้มีการตั้งบริษัทภาพยนตร์พัฒนาการจำกัด ขึ้นใช้เป็นบริษัทแรกในเมืองไทย ส่งภาพยนตร์จากต่างประเทศเข้ามาฉาย ประชาชนนิยม เพราะ เป็นมหรสพแบบใหม่ที่แปลก และสนุกสนาน การก่อสร้างโรงภาพยนตร์มีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในส่วนกลาง และต่างจังหวัด ในปี พ.ศ. 2470 มีโรงภาพยนตร์ในกรุงเทพฯ มากกว่า 10 แห่ง เช่น โรงหนังพัฒนาการ ซึ่งเป็นโรงภาพยนตร์ทันสมัยแห่งแรก โรงหนังฮ่องกง โรงหนังสิงคโปร์ (เฉลิมบุรีในปัจจุบัน) โรงหนังนางเลิ้ง โรงหนังบางลำภู โรงหนังบ้านหม้อ และโรงหนังกมลพัฒนา เป็นต้น คำว่า “โรงหนัง” ได้เปลี่ยนเป็น “โรงภาพยนตร์” ในภายหลัง แต่ในภาษาพูดก็ยังคงใช้ กันอยู่

การถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศไทยมีเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2453 คณะถ่ายภาพยนตร์ ชาวอเมริกันมีนายริชาร์ด เบอร์ตัน โฮล์ม เป็นหัวหน้าคณะเข้ามาถ่ายทำเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย โดยใช้โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง (โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยในปัจจุบัน) เป็นที่ถ่ายทำ ในปี พ.ศ. 2465 บริษัทภาพยนตร์ยูนิเวอร์แซล ด้วยความร่วมมือของกรมมหรสพ และกรมรถไฟหลวงได้ถ่ายทำ ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรก คือ “นางสาวสุวรรณ” ใช้ฟิล์มขนาด 35 มม. ผู้แสดงเป็นคนไทยทั้งหมด

หลังจากนั้นอีก 4 ปี คนไทยได้ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่องกันขึ้นเองคือเรื่อง “โชคสองชั้น” มีขุนอนุรักษ์รัตนการเป็นผู้กำกับการแสดง และได้มีการสร้างภาพยนตร์ด้วยฝีมือคนไทยเรื่องต่อมา คือ “ไม่คิดเลย” และ “ใครดีใครได้” และมีเรื่องอื่น ๆ อีกจนกระทั่งปี พ.ศ. 2474 บริษัทศรีกรุง- ภาพยนตร์ ได้สร้างภาพยนตร์เสียงเป็นครั้งแรกคือเรื่อง “หลงทาง”

ในประเทศไทยได้มีการสร้างภาพยนตร์เรื่องกันมากกว่า 50 ปีแล้ว และได้เพิ่มปริมาณ ขึ้นตลอดเวลา แต่ภาพยนตร์แทบจะไม่มีบทบาทในการนำรายได้เข้าประเทศไทย ในขณะที่เดียวกัน ภาพยนตร์ต่างประเทศกลับมีปริมาณเพิ่มขึ้น ทำให้เสียเงินตรา เสียดุลย์การค้ากับต่างประเทศ รัฐบาลพึงจะตั้งกำแพงภาษีภาพยนตร์ต่างประเทศเมื่อไม่นานมานี้ ทำให้การสั่งภาพยนตร์ ต่างประเทศเข้ามาฉายลดน้อยลงได้

ตลอดเวลา 50 ปีเศษ คุณภาพของภาพยนตร์ไทยไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก คือ เป็นสื่อเพื่อความบันเทิงและการค้า ไม่ช่วยเสริมสร้างการศึกษาประชาชนได้เท่าใดเลย ภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นนอกจากจะฉายตามโรงภาพยนตร์แล้ว ยังนำไปฉายทางโทรทัศน์และฉายเป็นหนังกลางแปลง โดยทั่วไปอีกด้วย ภาพยนตร์จึงเป็นสื่อที่แพร่หลายและมีอิทธิพลมากประเภทหนึ่ง

ภาพยนตร์การศึกษาและภาพยนตร์สารคดียังไม่มีเอกชนให้ความสนใจผลิตมากนัก

ส่วนใหญ่การผลิตอยู่ที่หน่วยงานของรัฐ แต่ภาพยนตร์ยังไม่ได้มาตรฐานเนื่องจากต่างฝ่ายต่างผลิตตามกำลังเงินงบประมาณ และบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านนี้ยังขาดความรู้ความชำนาญหรือไม่ก็รัฐไม่สามารถแสวงหาบุคคลที่มีความสามารถมาทำงานด้านนี้ในหน่วยงานของตนได้

5. ประเภทของภาพยนตร์

ภาพยนตร์ทั่วไปแบ่งประเภทได้ตามสี ขนาด มิติ เสียง และวัตถุประสงค์ของการใช้ได้ดังนี้

ก. *แบ่งตามสี* การแบ่งภาพยนตร์โดยอาศัยสีเป็นเกณฑ์ เราแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ (1) ภาพยนตร์ขาวดำ และ (2) ภาพยนตร์สี

ข. *แบ่งตามขนาด* การแบ่งแบบนี้คือเอาความกว้างของเนื้อฟิล์ม โดยวัดจากกริมข้างหนึ่งไปยังกริมอีกข้างหนึ่ง วัดเป็นมิลลิเมตร ซึ่งมีขนาดต่าง ๆ กันดังนี้

1. ขนาด 70 มม.
2. ขนาด 35 มม.
3. ขนาด 16 มม.
4. ขนาด 8 มม.

การแบ่งขนาดของฟิล์มตามหลักวิชาการภาพยนตร์ เป็น 2 ประเภทคือ

(1) ขนาดมาตรฐาน (Standard Films) คือ ฟิล์มที่มีความกว้าง ตั้งแต่ 35 มม. ขึ้นไปที่นิยม มี 35 มม. และ 70 มม. (เดิมเคยมี 55 มม. และ 65 มม.)

(2) ขนาดเล็กกว่ามาตรฐาน (Substandard Films) คือ ฟิล์มขนาดเล็กกว่ามาตรฐานลงมา ได้แก่ ขนาด 16 มม. และ 8 มม. (ทั้งธรรมดาและซูเปอร์)

ค. *แบ่งตามเสียง* การแบ่งแบบนี้แยกได้ 2 ประเภท คือ (1) ภาพยนตร์เงียบ (Silent Films) และ (2) ภาพยนตร์เสียง (Sound Films)

ง. *แบ่งตามมิติ* การแบ่งแบบนี้แยกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ภาพยนตร์ 2 มิติ และ (2) ภาพยนตร์ 3 มิติ

จ. *แบ่งตามวัตถุประสงค์ที่ใช้* การแบ่งภาพยนตร์ตามเกณฑ์นี้เป็นที่นิยมกันอยู่ทั่วไปซึ่งพอจะแบ่งได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ 5 ประเภทคือ

1. ภาพยนตร์บันเทิง (Entertainment Films)
2. ภาพยนตร์สารคดี (Documentary Films)
3. ภาพยนตร์ข่าว (Newsreel)

4. ภาพยนตร์โฆษณาสินค้า (Advertising Films)

5. ภาพยนตร์การศึกษา (Educational Films)

จ. แบ่งตามเนื้อหาของสาร เพื่อให้ความรู้และการศึกษา

1. *ภาพยนตร์พื้นฐาน (Background Film)* เป็นภาพยนตร์ที่ใช้สำหรับประกอบบทเรียนทั่ว ๆ ไปอาจใช้นำบทเรียนหรือใช้ฉายเพิ่มเติมหลังจากจบบทเรียนไปแล้ว หรือใช้สรุปบทเรียน ภาพยนตร์ที่จัดอยู่ในพวกนี้ ได้แก่

1.1 *ภาพยนตร์สารคดี* เป็นภาพยนตร์ที่ให้ทั้งข้อเท็จจริง และมีคุณค่าทางการศึกษาเพราะใช้ศิลปะในการสร้างช่วยให้ผู้ชมเห็นความสำคัญต่าง ๆ ในแต่ละชุดได้ชัดเจน ภาพยนตร์สารคดีตัวอย่างที่น่าสนใจ เช่น ภาพยนตร์ที่วิชุดสองข้างทางรถไฟ ที่ยวรอบเมืองไทย ไปกับโอวัลติน

1.2 *ภาพยนตร์บันเทิง* เป็นภาพยนตร์ที่มุ่งให้เกิดความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ แต่สาระบางเรื่องมีความเกี่ยวพันกับการศึกษาจึงสามารถตัดตอนมาใช้ประกอบการศึกษาได้ เช่น ทีวีชุดปลาบู่ทอง ลักษณะวงค์ ฯลฯ

1.3 *ภาพยนตร์ข่าว* เป็นการเสนอข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งการศึกษาปัจจุบันเน้นให้นักเรียนติดตามเหตุการณ์ของโลก เช่น ภาพยนตร์ข่าวชุด “พระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร” และภาพยนตร์ข่าวเรื่องการสำรวจดวงจันทร์

1.4 *ภาพยนตร์โฆษณาสินค้า* เป็นภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นเพื่อชักจูงใจคนให้นิยมสินค้า ภาพยนตร์แบบนี้ถ้าผู้สอนรู้จักใช้นำการอภิปราย ส่งเสริมวิจารณ์ญาณได้จะดีมาก เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักคิดและแสดงความคิดเห็น

2. *ภาพยนตร์ประกอบการสอนขนาดสั้น (Short Teaching Films)* เป็นภาพยนตร์ที่แสดงเฉพาะกิริยาอาการอันหนึ่งอันใด ซึ่งการเรียนการสอนยังไม่ชัดเจนพอ ภาพยนตร์แบบนี้ต้องอาศัยเทคนิคในการถ่ายทำเป็นพิเศษ เช่น ต้องใช้วิธีถ่ายแบบเปลี่ยนความเร็ว หรือถ่ายขยายใหญ่อย่างไกล้ หรือถ่ายแบบแผนภูมิเป็นต้น มีประโยชน์มากสำหรับวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ชีววิทยา ภาษาไทย ฯลฯ นอกจากนี้ยังใช้ได้ในการฝึกทักษะในการเล่นเกมส์ต่าง ๆ ในวิชาพลศึกษาและวิชาหัตถศึกษาอีกด้วย การใช้ภาพยนตร์แบบนี้ ผู้สอนจะต้องมีการเตรียมล่วงหน้าเป็นอย่างดี จะต้องรู้จักบูรณาการกับสื่ออื่นให้ถูกต้อง และเหมาะสม ต้องมีวิธีเชื่อมโยงเรื่องที่กำลังสอน คำถาม และกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนในชั้นเข้าด้วยกันอย่างเป็นระเบียบ ครูส่วนมากนิยมใช้ภาพยนตร์เงียบ เพื่อตนเองจะได้สอดแทรกคำอธิบายได้ตาม

ความต้องการ เช่น ภาพยนตร์แสดงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวต่างประเทศ การแสดงอาการเคลื่อนไหวของเครื่องจักรเครื่องยนต์ขณะทำงาน การเคลื่อนไหวของร่างกายอย่างถูกต้องในการเล่นกีฬาต่าง ๆ เป็นต้น

3. ภาพยนตร์เสนอเรื่องราวสั้น ๆ (*Short Sentence Films*) ใช้แสดงปรากฏการณ์อันหนึ่งอันใดโดยเฉพาะแต่เพียงอย่างเดียว สำหรับในเรื่องที่ยากไม่สามารถอธิบายได้ง่ายด้วยวิธีอื่นก็นำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ เป็นฟิล์มสั้น ๆ สำหรับใช้ในการสอนเฉพาะอย่าง

4. ฟิล์มลูปแนวความคิดเดียว (*Cyclic or Loop Films*) ภาพยนตร์แบบนี้มีส่วนคล้ายกับประเภทที่ 3 คือเป็นฟิล์มสั้น ๆ สำหรับสอนความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ จึงนิยมเรียกว่า “ฟิล์มแนวความคิดเดียว” หรือ “Single Concept Loop Film” การฉายใช้ระบบวนเวียนคือ เมื่อฉายไปสุดฟิล์มแล้ว หัวฟิล์มจะกลับเข้าทางเดิม ฉายต่อไปได้อีกเป็นเช่นนี้เรื่อย ๆ จนกว่าผู้เรียนจะเข้าใจแล้วจึงหยุด

ข. แบ่งตามวิธีใช้และประโยชน์

เจมส์ บราวน์ (James W. Brown) แบ่งประเภทภาพยนตร์ตามขนาดของฟิล์มภาพยนตร์ และวิธีใช้ประโยชน์ จำแนกได้ดังนี้

ก. ประเภท 16 มม.

ความแตกต่างที่สำคัญของภาพยนตร์แต่ละชนิดมีดังนี้

1. ฟิล์มแสดงข้อเท็จจริง (*Factual Films*) เสนอแนะความคิดอย่างละเอียดโดยใช้ภาพและเสียงร่วมกันเพื่อให้เข้าใจความหมายต่าง ๆ ชัดเจน

2. ฟิล์มรายงานข่าว (*Pictorial report Films*) การศึกษาที่เกี่ยวกับเวลาและการแข่งขัน อาจมีการติดต่อเล็กน้อย หรือไม่มีเลย เช่นบันทึกเหตุการณ์ในการแข่งขันกีฬา

3. ฟิล์มแสดงเรื่องราวละครที่แต่งขึ้น (*Fictional Drama Films*) แสดงความเชื่อในเรื่องวรรณคดีแบบคลาสสิกมีประโยชน์ในการพัฒนาทัศนคติและความรู้สึกในคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ อย่างดี

4. ฟิล์มเสนอละครชีวิตจริง (*True Drama Films*) เสนอเหตุการณ์ในชีวิตจริงของคนทั่วไป

5. ฟิล์มนำเที่ยว (*Travelogues*) ให้ข้อคิดเกี่ยวกับสังคมภูมิศาสตร์เป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่ควรเน้นเฉพาะสิ่งเด่นของแต่ละท้องถิ่นโดยเฉพาะ เพราะจะทำให้เสียคุณค่าในการสอน

6. *ฟิล์มฝึกอบรม (Training Films)* เป็นภาพยนตร์ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการต่าง ๆ ก็ตามซึ่งสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านทักษะสำหรับการฝึกอบรม

7. *ฟิล์มสารคดี (Documentary Films)* เป็นภาพยนตร์ที่มีความสำคัญทางการศึกษาที่ให้ความจริงและเรื่องราวที่ถูกต้องเกี่ยวกับสภาพชีวิตจริงของประชาชน ใช้เพลงบรรยายเป็นแบบกราวด์มีเสียงประกอบ อาจมีบทพูดโต้ตอบ เพื่อให้ภาพยนตร์ดูสมจริงและให้อารมณ์ความรู้สึกมากขึ้น

ข. ประเภท 8 มม. (8 mm. Educational Films)

ปัจจุบันมีเครื่องฉายขนาด 8 มม. มากมาย ควรที่จะได้พิจารณาใช้เป็นสื่อในการศึกษา ฟิล์มขนาด 8 มม. เข้ามาสู่วงการภาพยนตร์ในปี 1963 และมีการพัฒนามาเรื่อย ๆ ในเรื่องของฟิล์ม มีแบบกลัก (Cartridge) มีการใช้ภาพยนตร์แบบสอนแนวคิดเดียว (Single concept films) ซึ่งในเรื่องนี้พัฒนาไปมากกว่า 16 มม. เพราะว่าสะดวกในการบรรจุและเก็บฟิล์ม

6. ประโยชน์ของภาพยนตร์

ประโยชน์ของภาพยนตร์โดยทั่วไป มีดังนี้

1. เพื่อให้ความเพลิดเพลินจากความคิดคำนึง จากความสนุกและความพอใจในขณะชมภาพยนตร์

2. เพื่อให้ได้รับความพึงพอใจซึ่งเกิดจากได้ชมความงามที่ปรากฏในภาพยนตร์เช่นเดียวกับที่ได้ชมศิลปวัตถุอื่น ๆ

3. ผู้จำหน่ายภาพยนตร์หวังผลที่จะได้รับเงินจากการไปฉายต่อให้ผู้อื่นชม

4. เพื่อหวังผลทางโฆษณาชวนเชื่อ เช่นที่เกี่ยวกับการเมืองหรืออื่น ๆ

5. เพื่อโฆษณาสินค้าและบริการต่าง ๆ

6. เพื่อบันทึกและรักษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เอาไว้ให้คนรุ่นหลังได้ทราบ

7. เพื่อบริการข่าวสารสำหรับสาธารณชนที่มีผลต่อสังคม หรือส่วนของสังคม

8. เพื่อประกอบการสาธิตคนให้รู้จักใช้เครื่องจักรกล เครื่องมือและอาวุธ ตลอดจนการดำเนินงานใหญ่ให้สำเร็จลุล่วงไปตามโครงการและยุทธวิธีที่กำหนดไว้

9. เพื่อสอนเด็กในห้องเรียนและสอนนักเรียน และสอนนักศึกษาในห้องบรรยายในฐานะเป็นเครื่องประกอบการสอนอย่างหนึ่ง

7. การใช้ภาพยนตร์เพื่อการสื่อสารในการเรียนการสอน

ภาพยนตร์เป็นสื่อมีคุณค่าทางการศึกษาแฝงอยู่มาก เพราะมีลักษณะที่ดึงดูดใจและ

เร้าความสนใจของผู้ชม และช่วยให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจได้ในระยะเวลาเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ ยังนำไปใช้เพื่อการสอนในห้องเรียน ใช้ในการฝึกอบรม และใช้เพื่อเผยแพร่ให้ความรู้ทั่วไปแก่ประชาชนได้ดียิ่ง

7.1 ประโยชน์ของภาพยนตร์การศึกษา

ภาพยนตร์สามารถให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวได้ คือเราใช้ภาพยนตร์ บันทึกความเคลื่อนไหวต่าง ๆ มาให้ศึกษากันในห้องเรียนได้ จึงนับว่าเป็นคุณสมบัติพิเศษที่ อุปกรณ์ชนิดอื่นทำไม่ได้

1 สิ่งที่มีการเคลื่อนไหวภายใน ได้แก่ การหมุนเวียนของโลหิต การย่อยอาหาร การเต้นของหัวใจ เหล่านี้เราไม่สามารถจะมองเห็นได้ ต้องอาศัยกลวิธีในการถ่ายทำเป็นพิเศษ จะทำให้เราสังเกตเห็นและเข้าใจได้

2 สิ่งที่มีการเคลื่อนไหวข้างนอกไป เช่น การขึ้น และผู้สอนก็ได้แสดงวิธีสอน โดยใช้ภาพยนตร์ ประกอบด้วย

7.2 วิธีใช้ภาพยนตร์ประกอบการสอน

การใช้ภาพยนตร์ในการสอนก็เช่นเดียวกับการสอนด้วยเครื่องมืออื่นนั่นเอง ต้องมีวิธีการสอนที่ดี ได้มีการศึกษาทดลองผลการใช้ภาพยนตร์ 3 วิธีในการสอนนักเรียน คือ

วิธีที่ 1 สั่งให้ผู้เรียนดูภาพยนตร์เลยโดยไม่มีการเตรียมการใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อผู้เรียนดูภาพยนตร์เสร็จก็สอนเลย

วิธีที่ 2 เตรียมผู้เรียนก่อนแล้วก็ฉายภาพยนตร์ให้ผู้เรียนดู แล้วจึงให้ตอบคำถาม การเตรียมก่อนที่จะดูภาพยนตร์นั้นผู้เรียนได้

ก. ให้อ่านเรื่องสั้น ๆ เพื่อให้เกิดการประทับใจ

ข. เพื่อศึกษาคำยาก

ค. ศึกษาคำถามต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในภาพยนตร์

ง. ให้เตรียมดูภาพยนตร์

จ. ให้รู้ว่าจะมีการตอบคำถามเมื่อดูภาพยนตร์แล้ว

วิธีที่ 3 วิธีเช่นเดียวกับวิธีที่ 2 คือ บอกให้ทราบสิ่งต่าง ๆ หัวข้อนั้นแล้ว แต่เพิ่มเข้าอีก คือหลังจากดูภาพยนตร์ครั้งแรกแล้ว ต่อมาวันรุ่งขึ้น (24 ชั่วโมงต่อมา) ผู้เรียนทั้งชั้น

ก. ตอบคำถามต่าง ๆ

ข. ดูภาพยนตร์อีกครั้งหนึ่ง

ค. หลังจากดูภาพยนตร์แล้วก็ทดสอบทันที

ผลของการทดสอบปรากฏว่า วิธีที่สามนั้นได้ผลดีเกือบ 2 เท่าของวิธีที่ 1 ด้วยเหตุนี้ การใช้ภาพยนตร์ประกอบการสอนจึงจำเป็นต้องดำเนินเป็นขั้น ๆ อย่างวิธีที่ 2 หรือวิธีที่ 3 ไม่ควรจะนำภาพยนตร์มาฉายให้ดูเฉย ๆ เพราะจะได้ผลไม่คุ้มกับเวลาที่เสียไป

7.3 สรุปวิธีใช้ภาพยนตร์ประกอบการสอน

1. ครูควรฉายภาพยนตร์เรื่องนั้นดูเสียก่อน
2. วางโครงเรื่องว่าทำอะไรจึงจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจภาพยนตร์เรื่องนั้นได้ดีที่สุด

เช่น

- ภาพยนตร์เรื่องนั้นจะแสดงให้เห็นอะไรบ้าง
- นำมาฉายทำไม
- เพื่อประโยชน์อะไรบ้าง

ฯลฯ

3. เตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็น เช่น ห้องเรียน การระบายอากาศ การควบคุม และ ฯลฯ

4. เตรียมผู้เรียน เช่น แจกให้ทราบความมุ่งหมายและสิ่งที่น่าสนใจในภาพยนตร์

5. ขณะที่ฉาย ผู้สอนจะต้องประจำอยู่ในห้องตลอดเวลา

6. เมื่อฉายเสร็จแล้วสรุปและติดตามผลโดยตั้งคำถามให้ตอบ อภิปรายหัวข้อที่สำคัญ ๆ เขียนรายงาน หรือค้นคว้าเพิ่มเติม

8. การใช้สื่อภาพยนตร์เพื่อการจูงใจ

ภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีผลต่อการจูงใจสูงมาก เพราะผู้เรียนได้สัมผัสทั้งภาพและเสียงในขณะเดียวกัน และความสวยงามของสีสันในภาพยนตร์ซึ่งมักจะดูงามกว่าสภาพความเป็นจริงยิ่งดึงดูดความสนใจมากเป็นพิเศษ ดังนั้นจึงได้มีการใช้ภาพยนตร์เป็นสื่อจูงใจ ทั้งในการเรียนการสอน การฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์ และการโฆษณากันอย่างแพร่หลาย

9. ลักษณะเด่นของภาพยนตร์

1. แสดงการเคลื่อนไหว ภาพยนตร์สามารถให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวได้ คือเราใช้ภาพยนตร์บันทึกความเคลื่อนไหวได้ คือเราใช้ภาพยนตร์บันทึกความเคลื่อนไหวต่าง ๆ มาให้ศึกษากันในห้องฉายได้ จึงนับว่าเป็นคุณสมบัติพิเศษที่อุปกรณ์ชนิดอื่นทำไม่ได้ เช่น

- สิ่งที่มีการเคลื่อนไหวภายใน ได้แก่ การหมุนเวียนของโลหิต การย่อยอาหาร การเต้นของหัวใจ เหล่านี้เราไม่สามารถจะมองเห็นได้ ต้องอาศัยกลวิธีในการถ่ายทำเป็นพิเศษ จะทำให้เราสังเกตเห็นและเข้าใจได้ โดยใช้เทคนิคการทำภาพการ์ตูนหรือทำภาพเคลื่อนไหว (Animation)

- สิ่งที่มีการเคลื่อนไหวช้าเกินไป เช่น การบานของดอกไม้ การหยั่งรากลงดินของต้นไม้เหล่านี้ไม่สามารถจะสังเกตเห็นได้จากของจริง แต่ภาพยนตร์จะช่วยให้เราทำได้โดยการถ่ายทำแบบ “ไทม์แลปส์” (Time Lapse)

- บางสิ่งที่มีการเคลื่อนไหวเร็วเกินที่ตาจะเห็นได้ทัน เช่น การเคลื่อนของลูกปืน ในขณะที่ยิงหรือจะศึกษาอาการเคลื่อนไหวที่ถูกต้องของร่างกายในขณะที่เล่นกีฬา เราใช้แบบ “สโลว์โมชั่น” (Slow Motion) ซึ่งช้าจนสังเกตเห็นชัด ๆ ได้

- ทำให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวโยงของสิ่งต่าง ๆ ต่อเนื่องกันทั้งระยะเวลาและสถานที่ เช่น วงชีวิตของแมลง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่นำไปสู่สงครามโลก ฯลฯ

2. เอาชนะระยะทางและความห่างไกล ภาพยนตร์ทำให้การสื่อสารเป็นจริงขึ้น เพราะสามารถบันทึกเอาสภาพที่เป็นจริง ซึ่งเกิดขึ้นในแดนไกลมาให้ศึกษาพิจารณาอย่างใกล้ชิด

3. ช่วยในการเรียนการสอนภาพยนตร์สามารถใช้ได้กับการเรียนทุกประเภท เช่น การสร้างทักษะในการเคลื่อนไหว (การกระทำด้วยมือ) เสริมสร้างความคิดความจำ ปลูกฝังทัศนคติ (สร้างความเข้าใจ ความซาบซึ้ง และอุดมคติ)

<p>กิจกรรม 12.3</p> <p>1. ภาพยนตร์คืออะไร</p> <hr/> <hr/> <hr/> <p>2. จงสรุปวิวัฒนาการทางภาพยนตร์พอสังเขป</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
--

3. ภาพยนตร์จำแนกประเภทได้อย่างไรบ้าง

4. จงสรุปประโยชน์ของภาพยนตร์พอสังเขป

5. จงสรุปแนวการใช้ภาพยนตร์เพื่อการจูงใจ

6. จงสรุปลักษณะเด่นของภาพยนตร์
